

Kateřina Vlčková, Jan Mareš, PdF MU

Téma či název příspěvku

Reflexe bází moci učitelů žáků druhého stupně základních škol

Cíle a kontext výzkumu

Cílem zde prezentované části výzkumu realizovaného v rámci projektu GAČR „Moc ve školních třídách studentů učitelství“ (GA13-24456S) je popsat, jak žáci druhého stupně základních škol vnímají a hodnotí moc uplatňovanou jejich učiteli ve školní třídě a ve škole.

Teoretická východiska

Koncept moci učitele ve školní třídě patří ke stabilně aktuálním tématům pedagogické praxe i výzkumu. Funkční ustanovení mocenských vztahů ve třídě se ukazuje jako podmínka funkční výuky (Šedřová, 2012). Moc lze chápat jako schopnost ovlivnit postoje, hodnoty a jednání osoby nebo skupiny osob (McCroskey, 2006); je ze své podstaty reciproční, cirkulační a situačně vázaná. Tradiční typologie relační moci Frenche a Ravena (1959) rozlišuje moc donucovací, odměňující, referenční, legitimní a expertní.

Metodologie

Reflexi moci učitele žáky jsme měřili pomocí adaptovaného dotazníku Teacher Power Use Scale (Schrodt, Witt a Turman, 2007). Dostupný vzorek se skládal z 2188 žáků druhého stupně základních škol a 117 tříd. Posuzována byla moc učitelů občanské výchovy, zeměpisu, dějepisu a české literatury ve vyrovnaných proporcích ($n > 400$). Reliabilita jednotlivých bází moci ověřovaných konfirmatorní faktorovou analýzou byla uspokojivá; nejvyšší u referenční a expertní moci ($\alpha > 0,87$).

Výsledky a závěry

Žáci uvedli, že učitelé nejvíce využívají expertní moc a odměňující moc. Specifické postavení v hodnocení měla moc donucovací a legitimní, které žáci nerozlišovali. Nejméně využívaná je patrně referenční moc, pro kterou je charakteristické buď identifikování se s učitelem, nebo přejímání jeho úhlu pohledu.

Bibliografie

Schrodt, P., Witt, P. L., & Turman, P. D. (2007). Reconsidering the measurement of teacher power use in the college classroom. *Communication Education*, 56(3), 308-323.

Šedřová, K. (2012). Vztahová rovina výukové komunikace: mocenské konstelace ve školní třídě. In Šedřová, K., Švaříček, R., & Šalamounová, Z. *Komunikace ve školní třídě*. Praha: Portál.

McCroskey, J. C., Richmond, V. P., & McCroskey, L. L. (2006). *An Introduction to Communication in the Classroom: The Role of Communication in Teaching and Training*. Boston: Allyn & Bacon.

French, J. R. P., & Raven, B. (1959). The bases of social power. In D. Cartwright and A. Zander. *Group Dynamics*. New York: Harper & Row.

Příspěvek vznikl v rámci projektu GC13-24456S *Moc ve školních třídách studentů učitelství* financovaném *Grantovou agenturou České republiky*. Autoři děkují za poskytnutou podporu.